

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/D2026-86-223>

УДК 338.486:332.14(477)

ЕКОНОМІЧНІ ІНДИКАТОРИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ: АДАПТАЦІЯ МЕТОДИКИ ETIS ДО РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

ECONOMIC INDICATORS OF SUSTAINABLE TOURISM DEVELOPMENT: ADAPTATION OF THE ETIS METHODOLOGY TO UKRAINE'S REGIONAL POLICY

Головатюк Олександр Юрійович

аспірант,

Національний університет «Запорізька політехніка»

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-3204-7929>

Holovatiuk Oleksandr

Zaporizhzhia Polytechnic National University

У статті представлено теоретико-методичний підхід щодо адаптації Європейської системи індикаторів туризму (ETIS) до специфіки національної статистичної бази, що дозволяє сформувати ефективний інструментарій регіональної політики його сталого розвитку. Виконано порівняння базових економічних показників ETIS зі змістом офіційної звітності Державної служби статистики та Державної податкової служби, виявлено інформаційні розриви та оцінено реалістичність розрахунку кожного показника. Тестування адаптованого переліку проведено на даних Львівської, Полтавської та Запорізької областей за 2021–2025 рр., що дозволило виділити три різні сценарії регіонального розвитку туризму та засвідчити суттєве поглиблення міжрегіональних розривів. Запропоновано оптимізований набір із 17 ETIS-сумісних показників і чотирикомпонентну схему інтеграції цього набору в організаційно-економічний механізм регіональної політики.

Ключові слова: регіональна політика розвитку туризму, сталий розвиток туризму, ETIS, організаційно-економічний механізм, дестинаційний менеджмент, регіональні диспропорції, постконфліктне відновлення.

This article develops a theoretical and methodological approach to adapting the European Tourism Indicator System (ETIS) to Ukraine's national statistical framework with the aim of building a workable toolkit for sustainability-oriented regional tourism policy. The methodology comprised: a comparative review of ETIS core indicators with the indicators of Ukraine's official statistical reporting (data of the Ministry for Communities and Territories Development of Ukraine, the State Tourism Development Agency, the State Tax Service); an expert appraisal of data availability for each indicator; empirical testing of the adapted indicator set using data from three typologically different regions of Ukraine – Lviv Oblast (a leading region), Poltava Oblast (a region with stable medium potential), and Zaporizhzhia Oblast (a region affected by occupation and the loss of key resort centers) – over the period 2021–2025; and the design of an integrated framework for embedding the indicator-based approach into regional policy. The empirical analysis revealed three structurally distinct regional development patterns: adaptive leadership with risks of infrastructure overload (Lviv Oblast, +173.9% growth in tourist tax revenue over the study period), adaptive resilience and realization of pent-up demand (Poltava Oblast, +29.1%), and structural destruction and forced conservation of the tourism function (Zaporizhzhia Oblast, -79.2%). Based on these findings, a reduced set of 17 ETIS-compatible indicators is proposed, organized as a common core (8 indicators) and three profile blocks (3 indicators each), supplemented by three author-developed indicators of the UA-PC (Ukraine Post-Conflict) category. A four-track integration framework is suggested for embedding the reduced indicator set into the organizational and economic mechanism of regional tourism policy, comprising institutional, financial, and economic, partnership-based, and digital dimensions. The practical value of the study lies in providing a ready-to-implement methodological framework for differentiated regional tourism policy in Ukraine, consistent with European practice and adapted to the specifics of Ukrainian regions under conditions of ongoing war and anticipated post-war recovery.

Keywords: regional tourism development policy, sustainable tourism development, ETIS, organizational and economic mechanism, destination management, regional disparities, post-conflict recovery.

Постановка проблеми. Туризм віднесено до пріоритетних секторів економіки України з вагомим потенціалом для зайнятості, наповнення бюджетів громад і соціально-економічної реабілітації територій. Згідно зі Стратегією розвитку туризму та курортів на період до 2026 р. [1], а також у зв'язку зі здобуттям Україною у червні 2022 р. статусу кандидата на членство в ЄС, наближення національних норм до європейських стандартів – у тому числі методології моніторингу сталості – перетворилося з декларативної мети на обов'язкову вимогу.

За даними Державного агентства розвитку туризму України, обсяг туристичного збору в Україні у 2025 р. склав 359 млн грн (+31,5 % до 2024 р., у півтора раза більше за довоєнний 2021 р.) [2]. Важливо, що загальна кількість ночівель у 2025 р. склала близько 10 млн – на 12 % більше, ніж у 2024 р., і фактично досягла довоєнного рівня. Однак сумарне зростання приховує внутрішню асиметрію: переважна частина надходжень припадає на Львівщину (63 млн грн) та столицю (близько 68 млн грн), тоді як прифронтові й постраждалі області – Запорізька, Харківська, Донецька, Луганська, Херсонська – демонструють критично низькі показники. Багаторазовий розрив між лідерами та аутсайдерами робить неможливим застосування єдиної моделі регіональної політики й потребує диференційованих організаційно-економічних механізмів, адаптованих до типу і поточного стану кожного регіону. Передумовою такої диференціації є наявність єдиної системи вимірювання сталості туризму, порівнянної з європейською.

Європейська система індикаторів туризму (European Tourism Indicator System, далі – ETIS), розроблена Єврокомісією у 2013 р. та оновлена у 2016 р., є офіційно рекомендованим добровільним механізмом моніторингу сталості дестинацій, який апробовано у понад сотні пілотних регіонів ЄС. Її адаптація до української специфіки – водночас методологічне та євроінтеграційне завдання, результати якого можуть бути використані центральними та місцевими органами влади, обласними державними (військовими) адміністраціями й органами місцевого самоврядування при формуванні регіональних туристичних програм, розподілі субвенцій і грантів та визначенні пріоритетів повоєнного відновлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концептуальні основи сталого розвитку туристичних дестинацій ґрунтовно опра-

цьовано у працях Т. І. Ткаченко [3]. Питання регіональної політики та оцінювання сталого розвитку туризму на рівні областей України, а також регіональних векторів його розвитку в умовах сучасних викликів досліджено Т. В. Шелеметьєвою [4; 5]. Сучасний стан і перспективи сталого туризму в Україні з акцентом на еколого-економічну компоненту висвітлено І. П. Соловієм, О. М. Адамовським та І. А. Дубовічем [6]. Питання гармонізації національної туристичної статистики з рекомендаціями ООН (IRTS 2008) розкрито в матеріалах Національної туристичної організації України [7]. Безпосередньо систему ETIS аналізували І. В. Лебедев [8] та Т. О. Тимошенко [9]; серед закордонних робіт фундаментальними є дослідження Х. Font зі співавторами [10], а також праці румунських науковців D. M. Tudorache та ін. на матеріалах повіту Брашов [11]. Методологічну основу системи закріплено в офіційному документі Єврокомісії – ETIS Toolkit 2016 р. [12].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значний обсяг публікацій, аналіз джерельної бази вказує на нерозв'язані аспекти. У вітчизняній літературі ETIS згадується переважно описово, без системного порівняння з реальною статистичною звітністю України та без діагностики «сліпих зон» у даних. Відсутні емпіричні розрахунки індикаторів для українських регіонів, особливо для територій, що зазнали впливу війни. Не розроблено компактного, готового до пілотного впровадження переліку ETIS-сумісних індикаторів, диференційованого за типами регіонів – лідерів, регіонів зі стабільним середнім потенціалом і постраждалих/прифронтових. Не описано також механізму інтеграції індикаторного підходу в організаційно-економічний механізм регіональної політики як інструменту обґрунтування рішень щодо розподілу бюджетних ресурсів, субвенцій, податкових преференцій і грантів на повоєнне відновлення.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є обґрунтування теоретико-методичного підходу до пристосування Європейської системи індикаторів туризму (ETIS) до національної системи статистичного обліку України та апробація адаптованого переліку економічних індикаторів на рівні областей задля формування інструментарію регіональної політики розвитку туризму на принципах сталості. Реалізація мети передбачає виконання таких завдань: розкрити сутність, структуру та принципи ETIS як

інструменту вимірювання сталості туристичних дестинацій; зіставити базові економічні індикатори ETIS з показниками офіційної статистики України та діагностувати інформаційні розриви; перевірити придатність адаптованого переліку на емпіричному матеріалі Львівської, Полтавської та Запорізької областей за 2021–2025 рр.; запропонувати оптимізований набір індикаторів для пілотного запровадження та схему його інтеграції в організаційно-економічний механізм регіональної політики.

Виклад основного матеріалу дослідження. ETIS – інструмент Європейської комісії, започаткований у 2013 р. та оновлений у 2016 р. (чинна редакція – ETIS Toolkit for Sustainable Destination Management [12]). Він налічує 43 базові й близько 40 додаткових індикаторів, розподілених за чотири блоки: А – управління дестинацією; В – економічна цінність; С – соціально-культурний вплив; D – екологічний вплив. Розділ В виступає ядром економічної компоненти й охоплює десять індикаторів – від обсягу та вартості туристичного потоку до якості зайнятості й локального ланцюжка постачання.

Концептуально ETIS відрізняють чотири характерні риси:

- добровільність (відсутність обов'язкової сертифікації та жорстких порогових значень);
- локальність ведення процесу через Робочий комітет стейкхолдерів (Stakeholder Working Group), що об'єднує представників бізнесу, природоохоронних структур, науки та громадськості;
- гнучкість (можливість вибору лише релевантних індикаторів та інтеграції власних метрик);
- інтегрованість зі стратегічним плануванням розвитку території.

Для адаптації інструментарію ETIS в Україні принципово важливим є базове визначення «дестинації», закріплене у Toolkit 2016 р., де вона розглядається як цілісна географічна територія, що є привабливою для туристів, має чітко ідентифіковану пропозицію, власну інфраструктуру управління, а також вимірювані потоки попиту та пропозиції [12]. Великі регіональні території, що не управляють туристичними ресурсами напряму, малопридатні для прямого застосування системи – звідси перше методологічне обмеження для українських областей і потреба адаптації до рівня туристичних кластерів та окремих цен-

трів (Львів, Кам'янець-Подільський, Коблево) або до моделі «область як сукупність дестинацій зі зведеною звітністю».

Порівняння базових економічних індикаторів ETIS (розділ В) та обраних індикаторів управління дестинацією (розділ А) з показниками офіційної статистичної звітності України показує неоднорідну картину доступності даних (табл. 1).

Аналіз даних таблиці 1 дозволяє зробити два принципових узагальнення. По-перше, з 13 проаналізованих індикаторів 3 (В.1.1, В.2.1, В.2.2 – усі на основі форми № 1-КЗР) мають високу доступність, 5 індикаторів (В.1.2, В.1.3, В.1.4, В.3.1, В.3.2) – середню (потребують агрегування даних з кількох джерел та експертних оцінок), і 5 (А.1.1, А.2.1, А.2.2, В.1.5, В.4.1) – низьку (потребують спеціальних опитувань туристів та підприємств). Це означає, що лише близько 23 % індикаторів вибірки можна розрахувати на поточній статистичній основі, а інші 77 % потребують часткової модифікації або потребують нових інструментів збирання даних. Найважливішою стратегічною прогалиною лишається відсутність національного Туристичного сателітного рахунку (TSA), без якого внесок туризму у ВРП оцінюється лише опосередковано через КВЕД 55, 56 і 79.

По-друге, попри виявлені обмеження, поточної української статистики достатньо для розрахунку щонайменше 8 з 13 індикаторів на рівні «висока» або «середня» доступність. Це робить можливим запуск пілотного моніторингу за адаптованим набором ETIS у регіонах України вже зараз – ще до завершення інституційних реформ системи туристичної статистики. Тестування адаптованого набору здійснено на даних трьох типологічно відмінних областей: Львівської (регіон-лідер з розвинутою інфраструктурою), Полтавської (стабільний середній потенціал, помірно позитивна динаміка) та Запорізької (критичний вплив війни через окупацію Бердянська, Приморська, Кирилівки). Період 2021–2025 рр. охоплює довоєнний 2021 р. та чотири роки повномасштабної війни і дозволяє простежити як шок 2022 р., так і динаміку часткового відновлення. Розрахунки виконано на даних ДАРТ [2; 14], ДПС [16], Мінрозвитку громад та територій [17], аналітичної платформи відкритих даних «Опендатабот» [18] та галузевого порталу-агрегатора офіційної статистики ДПС [19]. Зведені результати розрахунків наведено у таблиці 2. Інтерпретація отриманих резуль-

Таблиця 1

Зіставлення економічних індикаторів ETIS зі складом статистичної звітності України

Код	Назва індикатора ETIS	Од.	Джерело даних у ETIS	Український аналог (джерело даних)	Доступність
A.1.1	Частка туристичних підприємств із добровільною сертифікацією сталості/якості/CSR	%	Опитування підприємств; реєстри EU Ecolabel, EMAS, GSTC	Реєстри ISO 14001, ISO 9001 (єдиного реєстру для туризму нема); опитування	Низька
A.2.1	Частка туристів, задоволених загальним досвідом у дестинації	%	Опитування туристів	Системних опитувань нема; епізодичні дослідження DMO та ЗВО	Низька
A.2.2	Частка туристів, які повторно відвідали дестинацію (за 5 років)	%	Опитування туристів	Системних даних нема	Низька
B.1.1	Кількість туристичних ночівель на місяць	од.	Звітність засобів розміщення	Форма № 1-КЗР (Держстат)	Висока
B.1.2	Кількість одноденних відвідувачів на місяць	од.	Опитування на пунктах в'їзду	Часткові дані форми № 1-туризм; одноденні візити покриті фрагментарно	Середня
B.1.3	Внесок туризму в економіку дестинації (% ВВП/ВРП)	%	Tourism Satellite Account (TSA)	Експериментальні розрахунки ВРП за КВЕД 55, 56, 79; нац. TSA не запроваджено	Середня
B.1.4	Денні витрати на туриста з ночівлею	€/доба	Опитування туристів	«Обстеження подорожей домогосподарств» Держстату; оцінка через тур. збір	Середня
B.1.5	Денні витрати на одноденного відвідувача	€/доба	Опитування туристів	Системних даних нема	Низька
B.2.1	Середня тривалість перебування туристів	ночей	Звітність засобів розміщення	Форма № 1-КЗР (Держстат)	Висока
B.2.2	Завантаженість засобів розміщення (середньорічна)	%	Звітність засобів розміщення	Форма № 1-КЗР (Держстат)	Висока
B.3.1	Пряма зайнятість у туризмі як % від загальної	%	Статистика зайнятості за КВЕД	Дані Держстату за КВЕД 55, 56, 79 (агреговано)	Середня
B.3.2	Частка сезонних робочих місць у туризмі	%	Статистика зайнятості; опитування	Часткові дані Держстату; потребує уточнення поняття	Середня
B.4.1	Частка локально вироблених продуктів і товарів у закупівлях	%	Опитування підприємств	Системних даних нема	Низька

Джерело: сформовано автором за матеріалами ETIS Toolkit 2016 [12], класифікатора форм Держстату [13] та даних ДАРТ [2]

Таблиця 2

Зведені економічні індикатори туризму обраних регіонів, 2021–2025 рр.

Показник	Рік	Львівська обл.	Полтавська обл.	Запорізька обл.
Туристичний збір, млн грн	2021	23,0	~6,5*	8,5
	2022	41,43	~5,9*	~2,0*
	2023	46,09	6,41	1,94
	2024	47,11	7,07	1,75
	2025	63,0	8,39	~1,7**
Темп приросту 2025/2021, %	–	+173,9	+29,1	–79,2
Темп приросту 2025/2024, %	–	+33,7	+18,7	+1,1
Місце в Україні за обсягом тур. збору 2025 р.	–	2	8	~22
Частка у заг.-укр. тур. зборі (359 млн грн), %	–	17,5	2,3	0,5
Тур. збір на 1 особу населення 2025 р., грн***	–	25,4	6,2	1,1

* Оцінка автора за непрямыми показниками.

** Оцінка автора: дані за I півріччя 2025 р. (0,85 млн грн) $\times 2 \approx 1,7$ млн грн; точні підсумкові дані ДПС за 2025 р. на момент написання роботи не оприлюднено.

*** Розраховано за чисельністю наявного населення відповідних областей станом на початок 2022 р. для забезпечення порівнянності даних.

Джерело: сформовано та розраховано автором на основі даних ДАРТ [2; 14], ДПС [16], Мінрозвитку громад і територій [17] та галузевих агрегаторів [18; 19]

татів дозволяє отримати три суттєво відмінні сценарії регіональної поведінки. Львівська область – сценарій «адаптивного лідерства з ризиками інфраструктурного перенавантаження». Туристичний збір у 2025 р. сягнув рекордних 63 млн грн – у 2,74 раза більше за довоєнний рівень 2021 р. (+173,9 %). Приріст 2025 р. до 2024 р. склав 33,7 %, що засвідчує не лише повне відновлення галузі, а й якісно новий етап розвитку – наслідок переорієнтації внутрішніх туристичних потоків на захід України через воєнні фактори. Водночас у регіонах такого типу загострюються ризики надтуризму (overtourism): тиск на ринок житла, перевантаження історичного центру Львова, екологічне навантаження на природні рекреаційні зони. Базовий набір ETIS тут варто доповнити індикаторами навантаження з розділу С (С.1.1, С.1.4) та А.2.1 (задоволеність туристів).

Полтавська область – сценарій «адаптивної стійкості та реалізації відкладеного попиту». Туристичний збір зріс із ~6,5 млн грн у 2021 р. до 8,39 млн у 2025 р. (+29,1 %). Якісний перелом стався у 2024-2025 рр.: після стагнації 2022-2024 рр. у коридорі 5,9-7,07 млн грн у 2025 р. зафіксовано приріст 18,7 % порівняно

з 2024 р. і 30,9 % порівняно з 2023 р. За підсумками 2025 р. область посіла 8-ме місце в Україні за обсягом туристичного збору. Це корелює з потужним історико-культурним і сакральним потенціалом регіону (Полтавська битва, музей-садиба М. Гоголя, Опішня як центр гончарства, санаторно-курортна база Миргорода). Для регіонів цього типу базовий набір ETIS доцільно доповнити індикаторами В.4.1 (локальний ланцюжок постачання) та С.5.2 (події традиційної культури і спадщини).

Запорізька область – сценарій «структурної руйнації та вимушеної консервації туристичної функції». Падіння туристичного збору у 2022 р. з 8,5 до близько 2,0 млн грн зафіксувало миттєвий ефект втрати ключових курортних центрів – Бердянська, Кирилівки, Приморська, що лишаються під окупацією. У 2023-2024 рр. показник знижувався (з 1,94 до 1,75 млн грн), а у 2025 р. (за оцінкою на основі даних I півріччя – близько 850 тис. грн) очікувана річна сума становить ~1,7 млн грн. На тлі загальноукраїнського зростання туристичного збору на 31,5 % регіон фактично законсервувався на ~21 % довоєнного показника. туристичний збір на 1 жителя у 2025 р.

становить лише 1,1 грн – приблизно у 23 рази менше, ніж у Львівській області (25,4 грн). Прямолінійне застосування базових індикаторів ETIS лише фіксує кризовий стан, тому стандартний набір варто доповнити спеціальними показниками постконфліктного відновлення: часткою тимчасово виведених з обігу туристичних об'єктів, обсягами фінансування з Фонду відновлення на туристичну сферу, кількістю релокованих суб'єктів туристичної діяльності, питомою вагою «нових» форм туризму (волонтерського, реабілітаційного, меморіального).

Динаміка 2025 р. підтверджує, що регіональні розриви в Україні структурно поглиблюються: розрив між регіоном-лідером і регіоном-аутсайдером за абсолютною величиною туристичного збору сягнув у 2025 р. 35,6 раза проти 2,7 раза у 2021 р. – збільшився більш ніж у 13 разів за чотири роки повномасштабної війни. Це кількісно підтверджує неефективність використання універсального інструментарію для всіх регіонів та необхідність типологічно диференційованого набору індикаторів.

Узагальнення результатів дає підстави для побудови оптимізованого набору ETIS-сумісних індикаторів. В основу набору покладено три принципи: доступність даних (пріоритет показникам, що можна розрахувати на чинній статистичній основі); типологічна диференціація (ядро для всіх регіонів і профільні блоки для трьох типів); методологічна сумісність із ETIS (збереження оригінальної кодифікації Toolkit 2016 р.). Запропонований набір, що містить 17 показників – 8 базових і 9 профільних (по 3 для кожного типу регіону) – наведено в таблиці 3.

Інтеграцію запропонованого набору в організаційно-економічний механізм регіональної політики доцільно здійснювати за чотирикомпонентною архітектурою:

Інституційний компонент передбачає запровадження Мінрозвитком громад та територій і ДАРТ єдиної методики розрахунку 8 базових індикаторів ядра з обов'язковим щорічним оприлюдненням результатів у вигляді регіонального дашборду. Водночас розрахунок профільних показників покладається на обласні військові (державні) адміністрації та туристичні інформаційні центри з науковим супроводом профільних кафедр закладів вищої освіти (ЗВО).

Фінансово-економічний компонент базується на прив'язці розподілу субвенцій, грантів з «Фонду відновлення зруйнованого майна

та інфраструктури» та інших цільових трансфертів до значень профільних індикаторів. Зокрема, для регіонів із високим показником С.1.1 пріоритетом є проекти децентралізації туристичних потоків; для регіонів зі стабільним потенціалом – диверсифікація туристичної пропозиції; для постраждалих – відбудова інфраструктури та підтримка релокованого бізнесу.

Партнерський компонент вимагає обов'язкового формування на рівні кожної області Робочого комітету стейкхолдерів (Stakeholder Working Group) за моделлю ETIS, відповідального за збір даних для індикаторів, не покритих офіційною статистикою (А.1.1, А.2.1, В.4.1, С.1.4, С.5.2 та UA-PC), і за публічну валідацію результатів.

Цифровий компонент полягає в інтеграції набору до загальнодержавного туристичного дашборду Мінрозвитку громад та територій [17] для уникнення дублювання інформаційних систем і автоматизованого агрегування даних суб'єктів туристичної діяльності через наявні реєстри ДПС.

Висновки. Регіональна політика розвитку туризму в Україні на засадах сталості потребує методологічно обґрунтованої системи моніторингу, сумісної з європейською практикою. ETIS у редакції 2016 р., апробована у понад сотні дестинацій ЄС, є оптимальним інструментом такого моніторингу з огляду на її добровільний характер, гнучкість, локальну орієнтованість та прямий зв'язок з євроінтеграційними зобов'язаннями держави.

Зіставлення базових економічних індикаторів ETIS з показниками офіційної статистичної звітності України показало неоднорідну картину доступності даних: близько 23 % індикаторів можна розрахувати повністю на чинній статистичній основі, ще 38 % – частково, а близько 39 % – потребують створення нових інструментів збирання даних. Основною стратегічною прогалиною є відсутність національного Туристичного сателітного рахунку (TSA). Утім, чинної бази достатньо для негайного запуску пілотного моніторингу за адаптованим набором.

Апробація адаптованого переліку на матеріалах Львівської, Полтавської та Запорізької областей за 2021–2025 рр. виявила три структурно відмінні сценарії: «адаптивного лідерства з ризиками інфраструктурного перенавантаження» (Львівська область, +173,9 % туристичного збору за період), «адаптивної стійкості та реалізації відкладеного попиту» (Полтавська область, +29,1 %) та «струк-

Таблиця 3

**Оптимізований набір ETIS-сумісних індикаторів для пілотного впровадження
в регіонах України**

№	Код	Назва індикатора	Тип набору	Інструмент регіональної політики
Ядро (обов'язкове для всіх регіонів)				
1	V.1.1	Кількість туристичних ночівель за рік	Ядро	Базова оцінка туристичного потоку для розподілу субвенцій
2	V.1.3	Відносний внесок туризму у ВРП регіону, %	Ядро	Економічне обґрунтування пріоритетності галузі
3	V.2.1	Середня тривалість перебування туристів, ночей	Ядро	Якісна характеристика туристичного продукту
4	V.2.2	Завантаженість засобів розміщення (середньорічна), %	Ядро	Інвестиційний сигнал для розширення номерного фонду
5	V.3.1	Пряма зайнятість у туризмі, % від загальної	Ядро	Аргумент для програм підтримки зайнятості
6	V.3.2	Частка сезонних робочих місць у туризмі, %	Ядро	Орієнтир для політики згладжування сезонності
7	UA (адапт. від V.1.1)	Туристичний збір на 1 жителя, грн	Ядро	Критерій порівняння регіонів за економічною віддачею
8	A.1.1	Частка підприємств із добровільною сертифікацією, %	Ядро	Цільовий орієнтир для програм сертифікації
Профільний блок для регіонів-лідерів (Львівська, Закарпатська, Івано-Франківська, Чернівецька)				
9	C.1.1	Кількість туристів на 100 мешканців	Профільний	Виявлення надтуризму (overtourism), оцінка навантаження
10	C.1.4	Кількість «других домівок»/ орендних квартир на 100 домогосподарств	Профільний	Регулювання ринку короткострокової оренди
11	A.2.1	Частка туристів, задоволених досвідом, %	Профільний	Якісний індикатор конкурентоспроможності
Профільний блок для регіонів зі стабільним потенціалом (Полтавська, Черкаська, Вінницька, Хмельницька)				
12	V.4.1	Частка локально вироблених продуктів і товарів у закупівлях, %	Профільний	Підтримка локального виробництва, гастрономічного туризму
13	C.5.2	Частка подій, орієнтованих на традиційну культуру і спадщину, %	Профільний	Розвиток подієвого та етнографічного туризму
14	V.1.4	Денні витрати на туриста з ночівлею, грн	Профільний	Стимулювання якості сервісу
Профільний блок для постраждалих/прифронтових регіонів (Запорізька, Херсонська, Харківська, Донецька, Луганська, Сумська, Чернігівська)				
15	UA-PC.1	Частка тимчасово виведених з обігу туристичних об'єктів від довоєнної місткості, %	Профільний	Обґрунтування коштів з Фонду відновлення
16	UA-PC.2	Кількість релокованих суб'єктів туристичної діяльності з ТОТ	Профільний	Орієнтир для підтримки релокованого бізнесу
17	UA-PC.3	Питома вага нових форм туризму (волонтерського, реабілітаційного, меморіального), %	Профільний	Стратегічне переформатування туристичного продукту

Примітка: UA-PC (Ukraine Post-Conflict) – авторський умовний код для індикаторів, що виходять за межі базової редакції ETIS 2016 р., проте узгоджуються з принципом її гнучкості.

Джерело: сформовано автором на основі ETIS Toolkit 2016 [12]

турної руйнації та вимушеної консервації туристичної функції» (Запорізька область, –79,2 %). Розрив між регіоном-лідером і регіоном-аутсайдером за абсолютним значенням туристичного збору зріс із 2,7 раза у 2021 р. до 35,6 раза у 2025 р. – відбулося більш ніж тринадцятикратне поглиблення диспропорцій за чотири роки повномасштабної війни.

Для практичної реалізації диференційованого підходу запропоновано оптимізований набір із 17 ETIS-сумісних індикаторів (8 базових + 9 профільних) та чотирикомпонентну архітектуру його інтеграції в організаційно-економічний механізм регіональної політики (інституційний, фінансово-економіч-

ний, партнерський та цифровий компоненти). Для постраждалих регіонів обґрунтовано три авторські індикатори типу UA-PC (Ukraine Post-Conflict). Перспективи подальших досліджень охоплюють математичне моделювання вагових коефіцієнтів для формування інтегрального індексу сталості дестинацій на основі запропонованих індикаторів UA-PC, проведення його пілотного впровадження на рівні окремої територіальної громади із залученням Робочого комітету стейкхолдерів, а також обґрунтування інтеграції цього індикаторного підходу до Стратегії розвитку туризму України на період після 2026 року.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.03.2017 р. № 168-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-p> (дата звернення: 10.05.2026).
2. Туристичний збір за регіонами: дані за 2021-2024 роки // Skilky-skilky.info. URL: <https://skilky-skilky.info/turystychnyy-zbir-u-2024-rotsi-naybilshe-zrostannia-na-mykolaivshchyni-na-71/> (дата звернення: 10.05.2026).
3. Ткаченко Т. І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу : монографія. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. 463 с.
4. Шелеметьєва Т. В., Трохимець О. І., Біленко М. О. Регіональна політика та оцінювання сталого розвитку туризму Запорізької області. *Держава та регіони*. Серія: Економіка та підприємництво. 2022. № 2. С. 51–58. DOI: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2022-2-9>
5. Шелеметьєва Т. В., Трохимець О. І. Регіональні вектори сталого розвитку туризму південно-східної України: практичний аспект. *Держава та регіони*. Серія: Економіка та підприємництво. 2024. № 4. С. 34–41. DOI: <https://doi.org/10.32782/1814-1161/2024-4-6>
6. Соловій І. П., Адамовський О. М., Дубовіч І. А. Сталий туризм: сучасний стан та перспективи розвитку в Україні. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-79>.
7. Туристичний барометр України : офіційні аналітичні матеріали Національної туристичної організації України. URL: https://nto.ua/nsts_analytics_ua.html (дата звернення: 10.05.2026).
8. Лебедєв І. В. Сталий розвиток туризму: досвід Європейського Союзу і завдання для України. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2018. № 3 (67). С. 162-173.
9. Тимошенко Т. О. Європейська система індикаторів туризму (ETIS) як інструмент для менеджменту сталого розвитку територій в умовах децентралізації // Матеріали інтернет-семінару (м. Полтава, 17 квітня 2018 р.). Полтава : ПУЕТ, 2018. С. 61-66.
10. Font X., Torres-Delgado A., Crabolu G., Palomo Martinez J., Kantanbacher J., Miller G. The impact of sustainable tourism indicators on destination competitiveness: the European Tourism Indicator System. *Journal of Sustainable Tourism*. 2021. Vol. 31, No. 7. P. 1608-1630. DOI: <https://doi.org/10.1080/09669582.2021.1910281>.
11. Tudorache D. M., Simon T., Frenț C., Musteață-Pavel M. Difficulties and Challenges in Applying the European Tourism Indicators System (ETIS) for Sustainable Tourist Destinations: The Case of Brașov County in the Romanian Carpathians. *Sustainability*. 2017. Vol. 9, Iss. 10, art. 1879. DOI: <https://doi.org/10.3390/su9101879>.
12. European Commission. The European Tourism Indicator System: ETIS toolkit for sustainable destination management. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2016. 30 p. DOI: <https://doi.org/10.2873/983087>.
13. Туристична діяльність : офіційний статистичний опис методології державного статистичного спостереження // Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/metaopus/2024/2_03_12_05_2024.htm (дата звернення: 10.05.2026).
14. Туристична статистика: податкові надходження від тургалузі по регіонах // Державне агентство розвитку туризму України. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/turistichna-statistika-podatkovi-nahodzhennya-vid-turgaluzi-po-regionah-2> (дата звернення: 10.05.2026).
15. Туристичний збір на Львівщині у 2024 році встановив новий рекорд : офіційне повідомлення Львівської обласної військової адміністрації. URL: <https://loda.gov.ua/news/125939> (дата звернення: 10.05.2026).

16. Туристичний збір: найпопулярніші туристичні регіони – Київ та Львівщина : офіційне повідомлення Державної податкової служби України від 30.12.2025 р. URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/967582.html> (дата звернення: 10.05.2026).

17. Надходження від туристичного збору в Україні зросли на 35 % у порівнянні з минулим роком : офіційне повідомлення Міністерства розвитку громад та територій України. URL: <https://mindev.gov.ua/news/nadkhodzhennia-vid-turystychnoho-zboru-v-ukraini-zrosly-na-35-u-porivnianni-z-mynulym-rokom> (дата звернення: 10.05.2026).

18. У 2025 році туризм в Україні не просто вижив, він знову почав приносити гроші – Оpendatabot : дашборд на основі даних ДПС. URL: <https://www.unian.ua/tourism/news/u-2025-roci-turizm-v-ukrajini-ne-prosto-vizhiv-vin-znovu-pochav-prinositi-groshi-opensdatabot-13299315.html> (дата звернення: 10.05.2026).

19. Полтавщина торік збрала понад вісім мільйонів туристичного збору // Полтава365. URL: <https://poltava365.com/poltavshhina-torik-zibrala-ponad-visim-miljoniv-turistichnogo-zboru.html> (дата звернення: 10.05.2026).

REFERENCES:

1. Cabinet of Ministers of Ukraine (2017) Pro skhvalennia Stratehii rozvytku turyzmu ta kurortiv na period do 2026 roku [On approval of the Strategy for the development of tourism and resorts until 2026]: Decree No. 168-r of March 16, 2017. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-p> (accessed May 10, 2026).

2. Skilky-skilky.info (2025) Turystychnyi zbir za rehionamy: dani za 2021-2024 roky [Tourist tax by region: data for 2021-2024]. Available at: <https://skilky-skilky.info/turystychnyy-zbir-u-2024-rotsi-naybilshe-zrostantia-na-myko-laivshchyni-na-71/> (accessed May 10, 2026).

3. Tkachenko T. I. (2009) Stalyi rozvytok turyzmu: teoriia, metodolohiia, realii biznesu [Sustainable tourism development: theory, methodology, business realities]: monograph (2nd ed., revised and suppl.). Kyiv: KNTEU, 463 p.

4. Shelemetieva T. V., Trokhymets O. I., Bilenko M. O. (2022) Rehionalna polityka ta otsiniuvannia staloho rozvytku turyzmu Zaporizkoi oblasti [Regional policy and assessment of sustainable tourism development in Zaporizhzhia Oblast]. *Derzhava ta rehiony*. Serii: Ekonomika ta pidpriemnytstvo, no. 2, pp. 51–58. DOI: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2022-2-9>.

5. Shelemetieva T. V., Trokhymets O. I. (2024) Rehionalni vektory staloho rozvytku turyzmu pivdenno-skhidnoi Ukrainy: praktychnyi aspekt [Regional vectors of sustainable tourism development in southeastern Ukraine: practical aspect]. *Derzhava ta rehiony*. Serii: Ekonomika ta pidpriemnytstvo, no. 4, pp. 34–41. DOI: <https://doi.org/10.32782/1814-1161/2024-4-6>.

6. Solovii I. P., Adamovskyi O. M., Dubovich I. A. (2023) Stalyi turyzm: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku v Ukraini [Sustainable tourism: current state and prospects of development in Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 50. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-79>.

7. National Tourism Organization of Ukraine. Turystychnyi barometer Ukrainy [Tourist barometer of Ukraine]. Available at: https://nto.ua/nsts_analytics_ua.html (accessed May 10, 2026).

8. Lebediev I. V. (2018) Stalyi rozvytok turyzmu: dosvid Yevropeiskoho Soiuzu i zavdannia dlia Ukrainy [Sustainable tourism development: experience of the European Union and tasks for Ukraine]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen*, no. 3(67), pp. 162-173.

9. Tymoshenko T. O. (2018) Yevropeiska systema indyikatoriv turyzmu (ETIS) yak instrument dlia menedzhmentu staloho rozvytku terytorii v umovakh detsentralizatsii [European Tourism Indicator System (ETIS) as a tool for sustainable territorial development management under decentralization]. Proceedings of the Internet-Seminar (Poltava, April 17, 2018). Poltava: PUET, pp. 61-66.

10. Font X., Torres-Delgado A., Crabolu G., Palomo Martinez J., Kantenbacher J., Miller G. (2021) The impact of sustainable tourism indicators on destination competitiveness: the European Tourism Indicator System. *Journal of Sustainable Tourism*, vol. 31, no. 7, pp. 1608-1630. DOI: <https://doi.org/10.1080/09669582.2021.1910281>.

11. Tudorache D. M., Simon T., Frenț C., Musteață-Pavel M. (2017) Difficulties and Challenges in Applying the European Tourism Indicators System (ETIS) for Sustainable Tourist Destinations: The Case of Brașov County. *Sustainability*, vol. 9, iss. 10, art. 1879. DOI: <https://doi.org/10.3390/su9101879>.

12. European Commission (2016) The European Tourism Indicator System: ETIS toolkit for sustainable destination management. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 30 p. DOI: <https://doi.org/10.2873/983087>.

13. State Statistics Service of Ukraine (2024) Turystychna diialnist: ofitsiyni statystychnyi opys metodolohii [Tourism activity: official statistical description of the methodology]. Available at: https://ukrstat.gov.ua/metaopus/2024/2_03_12_05_2024.htm (accessed May 10, 2026).

14. State Tourism Development Agency of Ukraine. Turystychna statystyka: podatkovy nadkhodzhennia vid turhaluzi po rehionakh [Tourism statistics: tax revenues from the tourism industry by region]. Available at: <https://www.tourism.gov.ua/blog/turystichna-statistika-podatkovy-nadhodzheniya-vid-turhaluzi-po-regionah-2> (accessed May 10, 2026).
15. Lviv Oblast Military Administration (2025) Turystychnyi zbir na Lvivshchyni u 2024 rotsi vstanovyv novyi rekord [Tourist tax in Lviv Oblast set a new record in 2024]. Available at: <https://loda.gov.ua/news/125939> (accessed May 10, 2026).
16. State Tax Service of Ukraine (2025) Turystychnyi zbir: naipopuliarnishi turystychni rehiony – Kyiv ta Lvivshchyna [Tourist tax: the most popular tourist regions – Kyiv and Lviv Oblast], December 30, 2025. Available at: <https://tax.gov.ua/media-tsent/novini/967582.html> (accessed May 10, 2026).
17. Ministry of Development of Communities and Territories of Ukraine (2025) Nadkhodzhennia vid turystychnoho zboru v Ukraini zrosly na 35 % [Tourist tax revenues in Ukraine increased by 35 %]. Available at: <https://min-dev.gov.ua/news/nadhodzhenia-vid-turystychnoho-zboru-v-ukraini-zrosly-na-35-u-porivnianni-z-mynulym-rokom> (accessed May 10, 2026)
18. Opendatabot (2026) U 2025 rotsi turizm v Ukraini ne prosto vyzhyv, vin zнову pochav prynosyty hroshi [In 2025, tourism in Ukraine did not just survive – it began to bring money again]. UNIAN. Available at: <https://www.unian.ua/tourism/news/u-2025-roci-turizm-v-ukrajini-ne-prosto-vizhiv-vin-znovu-pochav-prinositi-groshi-opendatabot-13299315.html> (accessed May 10, 2026).
19. Poltava365 (2026) Poltavshchyna torik zibrala ponad visim milioniv turystychnoho zboru [Poltava Region collected more than eight million in tourist tax last year]. Available at: <https://poltava365.com/poltavshhina-torik-zibrala-ponad-visim-miljoniv-turystichnogo-zboru.html> (accessed May 10, 2026).

Дата надходження статті: 20.04.2026

Дата прийняття статті: 15.05.2026

Дата публікації статті: 27.05.2026